

ΤΟ ΕΙΔΩΛΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

«Είμαι πεπεισμένος πως το ΔΝΤ θα πρέπει να διαλυθεί, ή να ανασυγκροτηθεί εκ βάθρων το συντομότερο δυνατόν... θεωρώ το ΔΝΤ ως ένα βαρβαρικό απομεινάρι της Κεϋνσιανής εποχής και του καθεστώ τος της σταθερής ισοτιμίας».

Vaclav Klaus, οικονομολόγος, Πρόεδρος της Τσεχίας, 18 Οκτωβρίου 2010

Ο άνθρωπος εισέρχεται σε νέα κοσμοϊστορική περίοδο. Ζούμε μια εποχή μεγάλων μεταβολών. Ένα κολοσσιαίο paradigm shift συμβαίνει στα θεμελιωδέστερα της ανθρώπινης ύπαρξης, στον τρόπο σκέψης και στην αξιολογική κλίμακα.

Στη φάση που παρήλθε, ο άνθρωπος τοποθετήθηκε απέναντι στην πραγματικότητα σαν αυτόνομο υποκείμενο. Εξαντικειμένισε το Ον και εξυποκειμένισε τον εαυτό του έξω από αυτό. Από άτομο μέρος της πραγματικότητας ανέλαβε ρόλο μικρού υπερβατικού θεού εκτός της.

Ένα κολοσσιαίο πείραμα έλαβε χώρα. Αποκομμένος από το Ον νοερά και αξιακά, αλλά δρώντας αναγκαστικά μέσα του, υιοθέτησε συστήματα αυξημένης τεχνητότητας για να στηρίξει την αντίφαση μεταξύ αφενός μείζονος απομάκρυνσης και αλλοτρίωσης από την πραγματικότητα και αφετέρου απαίτησης αυξημένης πραγματικής αποτελεσματικότητας. Αυτό είναι όλο, αν το σκεφτείτε καλά, με μια φράση.

Από τους κώδικες και τις ετικέτες καλής συμπεριφοράς μέχρι το ομογενοποιημένο και πολυπράγμον εθνικό κράτος,. και από την αλλόκοτη και συμβατική ενδυμασία μέχρι την απόκοσμη αλλά και θετικιστική θρησκευτικότητα,. και από την ηθική του καθήκοντος μέχρι τη θεωρία των πολλών αληθειών,. και από την εκφραστική ευαισθησία σε συμπεριφορά και τέχνη μέχρι τους μαζικούς θρησκευτικούς και ιδεολογικούς πολέμους εξολόθρευσης,. και από τον Γοτθικό ναό μέχρι την πολύ παρεμβατική οικονομία και μέχρι την υποκειμενική φιλοσοφία – η κυρίαρχη ροπή στην ιστορική περίοδο που πέρασε ήταν προσανατολισμένη προς την οργάνωση της ανθρώπινης παρουσίας και συμβίωσης σε συστήματα υψηλής τεχνητότητας.

Το θεμελιώδες λοιπόν χαρακτηριστικό του Ευρωπαϊκού φαινομένου είναι η τεχνητότητα. Άσκηση μείζονος τεχνητότητας και μεγάλου κόστους είναι η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδίως, με τα μεγέθη στο κόκκινο, η Ευρωζώνη.

Υπάρχει μια κανονική οικονομία, αυτή του φυσικού συστήματος της ελεύθερης αγοράς. Και μια κανονική οικονομική θεωρία, αυτή της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Και υπάρχουν πλήθος παρεμβατικών οικονομιών, ποικίλου είδους και βαθμού παρέμβασης στην ελεύθερη αγορά. Ο γενικός τύπος του θεωρητικού μοντέλου για τις παρεμβατικές οικονομίες είναι η Κεϋνσιανή θεωρία. Γι' αυτό ο αφορισμός του Vaclav Klaus παραπάνω. Η Μαρξιστική θεωρία είναι μια κατά βάση κλασική, κανονική θεωρία τροποποιημένη ιδεολογικά. Και ο υπαρκτός οικονομικός κομμουνισμός ήταν εν πολλοίς σαν μια οριακή περίπτωση της κλασικής θεωρίας, όπου υπάρχει ένα μόνο ανεξάρτητο οικονομικό υποκείμενο, το κράτος. Είναι σαν το πρόβλημα του ενός σώματος στην κλασική μηχανική.

Και τα τρία αυτά μοντέλα εκτός του κανονικού είναι ασκήσεις Ευρωπαϊκής τεχνητότητας. Τα δύο τελευταία δεν μας αφορούν πλέον ιστορικά. Ο Κεϋνσιανισμός ταλαιπωρεί ακόμη, εκπνέοντας, την ανθρωπότητα, πρώτον γιατί ταιριάζει σε ένα μεγάλο κομμάτι της Ευρωπαϊκογενούς ακαδημαϊκής κοινότητας το οποίο αρέσκεται να παίζει διανοητικά παιχνίδια τεχνητότητας αντί να ερευνά την αλήθεια του όντος, και δεύτερον και κυρίως, όχι καθεαυτός, αλλά γιατί έγινε αγαπημένο όργανο πολιτικών εξουσιών που ήθελαν να εδραιώσουν έναν υπερτροφικό ρόλο του κράτους στην οικονομία για πολιτικούς πραγματικά λόγους, επικαλούμενες όμως οικονομικές αλχημείες. Από το New Deal μέχρι τα σταθεροποιητικά προγράμματα δημιουργίας κεφαλαίων εκ του μηδενός κατά την εξελισσόμενη Παγκόσμια Οικονομική Μεγακρίση, όλες οι αλχημείες έχουν αποτύχει. Αφενός η αντοχή του ανθρώπου και των φυσικών συστημάτων στον βιασμό τους, και αφετέρου εξωγενή φαινόμενα όπως ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, βοηθούν για να προφασισθούν οι θιασώτες του παρεμβατισμού κάποια επιτυχία των προγραμμάτων τους. Αλλ' εις μάτην. Το ένα κανονικό, φυσικό σύστημα οικονομίας (όπως και οι ποικίλες κατά περίπτωση παρεμβάσεις του), υπήρχε πάντοτε το ίδιο στην ιστορία. Ο μύθος των τριών τύπων οικονομιών, δουλκτητικής, φεουδαρχικής, καπιταλιστικής, είναι ένα είδωλο. Το οικονομικό σύστημα της κλασικής Αθήνας και του Αθηναϊκού imperium ήταν από τα πιο ελεύθερα που έχουν ποτέ υπάρξει. Η δουλκή εργασία σ' αυτό ήταν ένα αγαθό όπως η οποιαδήποτε εργασία. Όταν επρόκειτο για ειδικευμένους δούλους, ένα πανάκριβο αγαθό. Στην Αυτοκρατορική Ρώμη έγινε όντως τεράστια συγκέντρωση γαιοκτημοσύνης. Αντιλαμβανόμαστε όμως προκλητικά από τον Πετρώνιο ότι αυτό δεν είχε να κάνει με κληρονομικούς βαρόνους. Υπήρχε μεγάλη κοινωνική κινητικότητα. Πρόβλημα δημιουργήθηκε από το άλλο μέρος στο Βυζάντιο όταν η μεγάλη γαιοκτημοσύνη απέκτησε καθοριστική

επιρροή στην πολιτική εξουσία. Αυτό σημαίνει την ανάμιξη οικονομικής δραστηριότητας και κρατικού πλαισίου. Και αυτή η διαπλοκή, όταν ιδίως είναι συστηματική και μονομερής, είναι καταστροφική και για την οικονομία και για το κράτος, όπως στο ΝεοΕλληνικό Leviathan. Τέλος, πάμπολλες καπιταλιστικές οικονομίες, κρινόμενες έτσι κατά το τριπλό σχήμα που προανέφερα, είναι αναχρονιστικά κλειστές και παρεμβατικές. Όχι, η διαφορά είναι αλλού: Φυσικό, ελεύθερο σύστημα – και παρεμβάσεις.

Από την προϋπόθεση ορθολογικής συμπεριφοράς του ατόμου στην ικανοποίηση των αναγκών και των επιθυμιών του προκύπτει το σύστημα της αγοράς.

1) Τα άτομα έχουν διαφορετική ορίζουσα δυνατοτήτων το καθένα, που σημαίνει ότι μπορούν να κάνουν καλύτερα ορισμένα πράγματα, άλλο άλλα.

2) Τα άτομα δρουν ορθολογικά. Αρα, αντί να προσπαθήσει το καθένα να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες και επιθυμίες με τη δική του δράση άμεσα, θα καλλιεργήσει τις ικανότητες που του δίνουν συγκριτικό πλεονέκτημα και θα χρησιμοποιήσει το περίσσειμα που έτσι θα παράγει για να βρει ό,τι χρειάζεται. Αναγκαία λοιπόν θα έχουμε ανταλλαγή χρησιμοτήτων, δηλαδή αγορά.

Χρήμα και χρηματοπιστωτικά αξίες έπονται κατά λογική ακολουθία από την πραγματικότητα της αγοράς.

Η μέγιστη αυτοπραγμάτωση του ατόμου με την τελειοποίηση των χαρακτηριστικών ικανοτήτων του (η κλασική αριστεία) και η μέγιστη απόδοση του συστήματος συμπίπτουν στην αγορά. Η ανταγωνιστικότητα του συστήματος εξασφαλίζεται από τη φυσική τάση του ατόμου για αυτοκατάφαση και επέκταση του πεδίου δράσης του. Το μόνο που χρειάζεται είναι το σύστημα να είναι ελεύθερο. Ελεύθερο θα πει να εξασφαλίζει αποτελεσματικά το άτομο από βία και απάτη. Γι' αυτό χρειάζεται βασικά το κράτος και για τίποτε άλλο. Για την εγγύηση της ατομικής ελευθερίας.

Το Κράτος δεν μπορεί να παράσχει αξιόπιστα και αποφασιστικά αυτή την εγγύηση αν παρεμβαίνει στην οικονομική λειτουργία της οποίας την εξασφάλιση χρειάζεται να εγγυάται. Ο φορέας που τηρεί το πλαίσιο οικονομικής δράσης και λειτουργεί τους μηχανισμούς ελέγχου της ελευθερίας του ανταγωνισμού δεν είναι δυνατόν να ασκεί κατευθυντισμό οιοδήποτε είδους στην οικονομική πραγματικότητα. Διότι άλλως ο εξασφαλιστικός και ελεγκτικός ρόλος του καταπίπτει.

Ο παρεμβατισμός δεν είναι ανάλογος προς τον βαθμό ισχύος του κράτους αλλά εξαρτάται από το πώς ασκείται αυτή η ισχύς. Ασκείται για να ενισχύονται, για να εμποδίζονται, για να κατευθύνονται γενικά οι οικονομικές δράσεις, ή για να ισχύει σύστημα ελεύθερου ανταγωνισμού; Η διαφορά είναι καθαρή και δεν επιδέχεται διαβάθμιση.

Παρεμβατική είναι κάθε δράση που είτε αντιστρατεύεται τους νόμους ενός φυσικού συστήματος ελεύθερης αγοράς είτε κατευθύνει καθ' οιονδήποτε τρόπο τις οικονομικές δράσεις εντός της.

Αρχίζοντας από το δεύτερο, η ύπαρξη κρατικού μονοπωλίου ή καν κρατικής επιχείρησης σε οποιονδήποτε τομέα που δεν έχει σχέση με τους πρωταρχικούς σκοπούς του κράτους (εξασφάλιση της εσωτερικής ελευθερίας και εξωτερικής ασφάλειας), είναι παρεμβατισμός. Όπως και η διάθεση τέτοιων μονοπωλίων ή επιχειρήσεων σε προνομιακές ιδιωτικές οντότητες με αδιαφανείς διαδικασίες και συμφωνίες. Η ειδική στήριξη συγκεκριμένων υποκειμένων δράσης (π.χ. ωρισμένων Τραπεζών) είναι εξίσου παρεμβατική.

Ως προς το πρώτο σκέλος, η συγκράτηση χαμηλών επιτοκίων από Κεντρική Τράπεζα (προφανώς σε συνεννόηση με την πολιτική εξουσία, παρά την «ανεξαρτησία» των Τραπεζών αυτών) σε περιόδους συστηματικά σημαντικού ρυθμού ανάπτυξης, είναι

παρεμβατισμός. Παρεμβατισμός είναι και η παροχή μεγάλης ποσότητας χρήματος και χρηματοπιστωτικών μέσων σε περίοδο κρίσης και ύφεσης. Γενικά η αντικυκλική δράση είναι ουσιαδώς παρεμβατική.

Κάθε παρέμβαση οιασδήποτε τύπου εισάγει τεχνητότητα στο φυσικό σύστημα. Και κάθε τεχνητότητα δημιουργεί μικρή ή μεγάλη (αναλόγως του είδους της) συμφόρηση στις ροές που συνιστούν την αγορά ως ένα ορθολογικό σύστημα με «αόρατο χέρι» ή μάλλον με αόρατο νου. Οι ροές γνώσης, κεφαλαίου και εργασίας κάνουν την αυτόματη κατανομή ρόλων και πόρων. Ελεύθερες ροές σημαίνει βέλτιστη ορθολογική κατανομή και άρα μέγιστη απόδοση. Ανακοπή των φυσικών ροών συνεπεία παρεμβατικών και κατευθυντικών στρεβλώσεων συνεπάγεται ελαττωματική κατανομή και άρα δραματικά μειωμένη απόδοση. Η τεχνητότητα εισάγει αστάθεια και τείνει να αποσταθεροποιήσει ένα σύστημα το οποίο στην φυσική του αυτορρυθμιζόμενη κατάσταση ευρίσκεται σε γενικευμένη δυναμική ισορροπία. Η κυκλικότητα είναι ουσιαδής προϋπόθεση της ευστάθειας ενός φυσικού συστήματος.

Τεχνητότητα άπαξ εισαχθείσα σε ένα φυσικό σύστημα δημιουργεί επανατροφοδοτούμενη ροπή μεγαλύτερης τεχνητότητας. Η φυσική τάξη τείνει ισχυρά να επαναποκατασταθεί και αυτό προκαλεί ανάγκη πρόσθετης τεχνητότητας για να διατηρηθεί η πρώτη. Οι δυσλειτουργίες αφετέρου που προκαλεί η εισαγωγή της αρχικής τεχνητότητας κάνουν σε ένα παρεμβατικό σύστημα να γεννηθεί η διάθεση διόρθωσης με νέα τεχνητότητα. Χώρες που μπαίνουν στην κόλαση του παρεμβατισμού, βλέπουμε να χώνονται όλο και πιο βαθιά σε αυτήν, προσπαθώντας να ξεφύγουν. Βαρύ και συνεχώς βαρύτερο κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο στο τέλος δεν αξίζει το χαρτί που είναι γραμμένο. Το ΝεοΕλληνικό Leviathan είναι textbook case και επ' αυτού!

Η Κεϋνσιανή τεχνητότητα (βαρβαρότητα λέει σωστά ο Vaclav Klaus!) έγινε ο φάρος τριών βασικά κατηγοριών πολιτικών εξουσιών: 1) Εκείνων που ήθελαν να δείχνουν ότι παίζουν μεγάλο ρόλο στις οικονομικές εξελίξεις με την «οικονομική πολιτική» τους και όχι με το να εξασφαλίζουν το κατάλληλο ουδέτερο και ανταγωνιστικό πλαίσιο για την δημιουργικότητα της ελεύθερης ιδιωτικής πρωτοβουλίας. 2) Εκείνων που πουλούσαν πελατεία σε κοινωνικές ομάδες και τάξεις για να διατηρείται ένα ανίκανο σύστημα στην εξουσία. Και 3) εκείνων που εξυπηρετούν μια ολιγαρχία.

Και τα τρία χαρακτηριστικά συνήθως συνυπάρχουν de facto, εάν όχι κατά πρόθεση. Πάλι το ΝεοΕλληνικό πολιτικό Σύστημα είναι ένα διαφωτιστικό σχετικό παράδειγμα.

Την ΜεγαΚρίση προκάλεσε η παρεμβατική «οικονομική πολιτική» των πολιτικών εξουσιών ισχυρών κρατών και των «ανεξαρτήτων» (!) Κεντρικών Τραπεζών τους. Σκεφθείτε ότι σε ένα πλήρως ελεύθερο αυτορρυθμιζόμενο οικονομικό σύστημα Κεντρική τράπεζα ή δεν υφίσταται καθόλου ή δρα συνεργητικά προς τους οικονομικούς νόμους και την θεμελιώδη περιοδικότητα του οικονομικού γίγνεσθαι. Η ποσότητα και το βασικό επιτόκιο του χρήματος καθορίζεται στην ελεύθερη αγορά όπως για οποιοδήποτε άλλο αγαθό και το ενοίκιό του.

Υπάρχει ένα φυσικό επιτόκιο για κάθε δεδομένη κατάσταση της οικονομίας.

Την ΜεγαΚρίση συνεχίζει και βαθαίνει η ίδια «οικονομική πολιτική» τεχνητότητας εκ μέρους των πολιτικών εξουσιών πάλι. Το χειρότερο είναι ότι ακυρώνουν την θεμελιώδη συνάρτηση της ελεύθερης αγοράς: μεταξύ επιλογής και αποτελέσματος, ρίσκου και συνεπειών, ευστοχίας και επιτυχίας, λάθους και τιμωρίας. Ακυρώνουν τον θεμέλιο λιθο της αγοράς, τον νόμο του κέρδους και της χασούρας. Και αυτό το κάνουν γιατί οι ίδιες και όχι οι παράγοντες της αγοράς είναι υπεύθυνες για την κρίση.

Μερικά Είδωλα πεθαίνουν αργά!

[Δημοσιεύθηκε στην "ΕΞΠΡΕΣ"].